לעולם ר' יהודה ואפי' לכתחילה ולא קשיא הא דידיה הא דרביה דתניא ר' יהודה אומר משום ר"א בן עזריה הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו שנאמר °שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך ר"מ אומר °אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כוונת הלב הן הן הדברים השתא דאתית להכי אפילו תימא רבי יהודה כרביה סבירא ליה והא דתני יהודה בריה דר' שמעון בן פזי ר"מ היא: ר' יהודה מכשיר בקטן: (*דתניא) *א"ר יהודה קטן הייתי וקריתיה למעלה מרבי טרפון וזקנים בלוד, אמרו לו *אין מביאין ראיה מן הקטן תניא אמר רבי *קטן הייתי וקריתיה למעלה מרבי יהודה, אמרו לו אין מביאין ראיה מן המתיר וליתנו ליה אין מביאין ראיה מן הקטן? חדא ועוד קאמרו ליה: חדא דקטן היית ועוד אפילו גדול היית אין מביאין ראיה מן המתיר:

מתני' אאין קורין את המגילה בולא מלין גולא טובלין דולא מזין הוכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה *וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר:

גמ' מנלן? דאמר קרא °והימים האלה נזכרים ונעשים ביום אין בלילה לא, לימא תיהוי תיובתא דר' יהושע בן לוי *דאמר ריב"ל חייב אדם לקרות את המגילה (א)בלילה ולשנותה ביום? כי קתני (ב)אדיום: ולא מלין וכו': דכתיב °וביום השמיני ימול: ולא טובלין ולא מזין וכו': דכתיב °והזה הטהור על הטמא [וגו'] ביום השביעי ואיתקש טבילה להזיה: וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכו': פשיטא, מ"ש שומרת יום כנגד יום מכל חייבי טבילות? איצטריך, סלקא דעתך אמינא תיהוי כראיה ראשונה של זב, וראיה ראשונה של זב איתקש לבעל קרי דכתיב °זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מה בעל קרי טובל ביום האי נמי ליטבול ביומיה, והא בימָמא לא מצי טבלה (א) דכתיב °כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה בליליא מיהת ליעביד מקצת שימור ותיטבול, קמ"ל כיון דבעיא ספירה, ספירה

לעולם ר' יהודה · ואפי' לכתחילה מכשיר ומתני' רבי יוסי היא ואפי' דיעבד לא: **ופלי** · דתורם לכתחילה ר' יהודה: **ופלי דרביה** · משמו של ר' אלעזר בן עזריה אמרה שצריך להשמיע והאי לישנא משמע לכתחילה אבל דיעבד יצא: **והשתא דאתית להכי** · לאשמועינן הא פלוגתא דר' יהודה ור"מ: **אפי' תימא ר' יהודה** · דאמר בק"ש יצא דיעבד אין לכתחילה לא ומתני' נמי לכתחילה הוא דפסלה לחרש ור' יהודה היא והך דברכת המזון נמי ר' יהודה היא ודקשיא לך הא דיהודה בריה דר' שמעון בן פזי מני לא ר' יהודה ולא ר' יוסי ר"מ היא דמכשר לכתחילה: **מן המתיר** · ר' יהודה שקרית לפניו הוא המתיר את הקטן ואין לך להביא ראיה ממעשה שהרי רבים חולקין עליו:

מתני' ולא טובלין · משיגיע שביעי לזב ולטמא מת אין אומרים משחשיכה בכניסת שביעי ראוי לטבול אע"ג דלילה תחילת יום היא הכא יום בעינן אבל משעבר היום מותר לטבול בלילה ובגמרא יליף לה לכולהו: **וכן שומרת יום כנגד יום** · בגמרא מפרש מאי שנא דנקט להא תו באפי נפשה הא תנא ליה אין טובלין: **עד הנץ החמה** · שילא מספק לילה: **וכולן שעשו כו'** · דמעלות השחר יממא הוא אבל לפי שאין הכל בקיאין בו צריכין להמתין עד הנץ החמה:

גמ' כי קתני · עד שתהא הנץ החמה אדיום אקרייה שניה וקאמר שיהא של יום ביום: **ואיתקש טבילה** · דכתיב בסיפיה ורחץ במים וה"ה לזב וזבה: ה"ג פשיטא מאי שנא שומרת יום כנגד יום כו': **שומרת יום כנגד יום** · לאחר שכלה שבעה ימי נדה נכנסין י"א יום הקרויין ימי זיבה שאם תראה בהן ג' ימים רצופין הרי היא זבה וטעונה ספירת שבעה וקרבן ואם תראה יום אחד שומרת יום למחרת וטובלת ומקראי יליף לה בתורת כהנים ומייתי לה בשמעתא בתרייתא דמסכת נדה: **סיפוי** · הך ראיה של זבה כראיה ראשונה של זב דאיתקש לבעל קרי דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע חדא 'זיבה' כתיב הכא והיינו ראיה ראשונה ואשר תצא ממנו שכבת זרע היינו בעל קרי: **משום דכתיב ימים גרסינן** · כל ימי זוב טומאתה כמשכב נדתה יהיה לה והך קרא בראיית שומרת יום כנגד יום קאי מרבוי "כל ימי" דרשינן לה במסכת נדה (דף עג.) ואמרינן התם "יהיה לה" מלמד שסופרת אחד לאחד - קצת מיום המחרת, הלכך בלילה מיהת תטבול דעבדה קצת שימור:

ולא טובלין ולא מזין אלא ביום · קשיא דהתנן במסכת פרה (פי"ב משנה י"א) אין טובלין האזוב בלילה ומזין ביום אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזין עליו ביום והכא אמרינן דצריך לטבול ביום ופר"ת דשתי טבילות הן אחת לפני ההזאה כדי לקבל ההזאה ואותה הויא בלילה כדתנן במסכת יבמות (דף מו:) ואחת לאחר ההזאה והיינו ההיא דכתיבא בקרא וההיא הויא בימָמא והכי נמי משמע פ"ב דכריתות (דף ט.) דאיכא טבילה לפני ההזאה דקאמרינן מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים והרצאת דמים נפקא לן מויזרוק את הדם וטבילה נפקא לן משום דגמירי דאין הזאה בלא טבילה לפניה כדי לקבל ההזאה והזאת פרה במקום אותה הזאה עומדת ואם כן צריך טבילה לפניה °וגם צריך טבילה לאחריה דהא בספרי קתני שאם הקדים טבילה להזאה לא עשה ולא כלום אלמא שיש טבילה לאחר הזאה כדמשמע התם ואחת קודם ההזאה כדמשמע בכריתות ובכמה מקומות בגמרתנו שמזכיר טבילה לפני ההזאה ומ"מ קשה הכא באיזה טבילה מיירי אי בטבילה דלפני ההזאה כדמשמע לישנא דנקט טובלין ברישא אם כן הויא אפילו בלילה כדפרישית ואי מיירי באותה שלאחר הזאה מאי איריא משום דאיתקש להזאה תיפוק ליה משום דהויא לאחר ההזאה ואיכא אלא ביום ולמעוטי לילה שלאחר ההזאה דהיינו ליל שמיני לא איצטריך דכיון דעבר שביעי פשיטא דמותר לטבול בכל עת שירצה וגם רש"י פירש כן דמשעבר היום מותר לטבול בלילה לכך נראה כפירוש ריב"א דהכא מיירי בטבילת אזוב דהויא בימָמא כדתנן במסכת [פרה שם] ולהכי נקט טובלין ואח"כ מזין וה"נ משמע בירושלמי דמייתי קרא דוטבל והזה למדרשא דאתקש טבילה להזאה והיינו טבילת אזוב *ומיהו קשה לר"י דהא אמר בשלהי מסכת יומא (דף פח.) הזב והזבה וטמא מת (ב) טבילתן ביום ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה לא יטבול פירוש אחר שהתפלל תפלת המנחה דתפילת נעילה יכול הוא לאומרה בלילה ופשיטא דהיינו ביום שלאחר ההזאה °דאי לפני ההזאה היאך מותר לטבול ביום הכפורים אי משום דטבילה בזמנה מצוה מכל מקום ההזאה הויא שבות כדאמר פרק אלו דברים (פסחים דף סה:) והיאך יכול לעשות ואם תפרש שהזה מאתמול ועכשיו הוא טובל בשמיני אין זו טבילה בזמנה ולא דחיא יום הכפורים וי"ל שקיבל ההזאה מקטן או בשוגג או שעבר והזה:

דכתיב וביום השמיני ימול · קשיא דבפרק ר' אליעזר אומר אם לא הביא (שבת דף קלב. ושם) דריש האי קרא לומר אפילו בשבת ומבן שמונת ימים דריש ולא בלילה ותניא התם כוותיה דרבי יוחנן וי"ל דהכא מייתי הדרשה הפשוטה יותר כראיית נגעים* והקשה ה"ר אפרים כיון דמילה אינה בלילה אם כן הויא מצות עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות ממנה וא"כ קשיא למה לי בפ"ק דקדושין (דף כט. ושם) קרא דאותו ולא אותה אינה חייבת למול תיפוק ליה דמצות עשה שהזמן גרמא היא וי"ל דאי לאו אותו הוה אמינא דהאי דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא היינו היכא דליכא כרת דומיא דמלה ושמחה והקהל דלית בהו כרת ומניינו ממעטינן נשים אבל מילה שיש בה כרת ונכרתו עליה שלש עשרה בריתות הוה אמינא דמחייב בהו נשים למול את בניהו קמ"ל אותו דלא אי נמי למילה שלא בזמנה וכמאן דאמר *) דנוהגין בין ביום בין בלילה**):

מאי שנא שומרת יום כנגד יום וכו' · אי ולא טובלין דלעיל מיירי בטבילת אדם אתי שפיר דבעי מאי שנא שהזכיר בפני עצמה אבל אי איירי בטבילת אזוב צריך לפרש הכי מאי שנא שהזכיר שומרת יום לומר שהיא ביום מכל שאר חייבי טבילות:

---

*) [יבמות עב:] **) [ועי' תוס' יבמות עב: ד"ה אין ותוס' קדושין כט. ד"ה אותו]

רבינו חננאל

בקטן ובחרש ופרקינן חדא מתרתי אותיב ליה אלא הא דתניא לא יברך אדם לכתחלה ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא כו' ופרקינן לעולם תרווייהו רבי יהודה והא דתני חרש תורם לכתחלה דידיה ומתניתין דאוקימנא דאיעבד והא דתני ואם ברך יצא תני לה רבי יהודה משמיה דרביה דתניא ר' יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך להשמיע לאזנו שנאמר שמע ישראל השמע לאזניך לכתחלה מה שאתה מוצא מפיך ר' מאיר אומר כשהוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כוונת הלב הן הן הדברים כלומר אין צריך להשמיע ואפילו לא הוציא את הדברים מפיו אלא בירך בלבו יצא והדר אוקימנא למתניתין רבי יהודה לכתחלה לא יקרא החרש ודאיעבד יצא וכן אם בירך בלבו לכתחלה לא אבל בדיעבד יצא · והא דתניא חרש תורם לכתחלה ר' מאיר היא: תניא א"ר קטן הייתי וקראתיה למעלה מרבי יהודה כו' אמרו חדא דקטן היית ואין עדות מקטן · ועוד ר' יהודה שקראת למעלה ממנו (מכשיר) [מתיר] הוא ואין מביאין ראיה מן המתיר וקי"ל כלישנא בתרא דרב יוסף דאמר [בברכות טו] מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות דברי הכל יצא. ואמר רב חסדא א"ר שילא הלכתא כר' יהודה ועוד אמר הלכתא כר' יהודה שאמר משום ר' אליעזר בן עזריה הלכך לכתחלה לא מוקמינן חרש מברך ואינו שומע למפרס על שמע ולברך ברכת המזון ואי עבד שפיר דמי: ירושלמי ר' יוסי אומר כתיב והאזנת למצותיו השמע לאזניך מה שאתה מוצא מפיך בר קפרא אמר צריך לקרותה בפני הנשים והקטנים שאף הם היו בספק נפשות· אין קורין את המגלה אלא ביום שנאמר והימים האלה נזכרים ונעשים וגו' ביום ולא בלילה והני מילי בקריאה של יום כדקתני ולשנותה ביום **ולא** מוהלין דכתיב וביום השמיני ימול ולא טובלין ולא מזין דכתיב והזה הטהור על הטמא ביום השלישי ואתקש טבילה להזאה שנאמר והזה ורחץ אלו כולן וכן שומרת יום כנגד יום כגון שראתה בי"א יום שבין נדה לנדה שהן ימי זיבה [יום א'] הדין לישב שלא תגע בדבר ולא תטהר למחר יום ב' ואם לא ראתה בו דם טובלת ביום ג' *) לראייתה משתנץ החמה וטהורה אבל קודם שתנץ החמה לא: **ירושלמי** כל חייבי טבילות טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה נדה שעבר זמנה פירוש אחר ז' ימים לנדה דאורייתא או אחרי ז' נקיים (וספק זובה) [לזבה] טובלת בין ביום בין בלילה · דרש ר' **חייא בר בא** לצודיא נדה שעבר זמנה טובלת אפילו ביום תמן אמרו אפילו עובר זמנה לא מפני חמותה ומפני כלתה אשה משל בית רבותינו ראוה טובלת כדרכה ביום ואמרו עוברת זמן היתה. נדה שנאנסה

---

*) עי' נדה ע"ב · ובמשנה טבלה ביום שלאחריו כו' וצ"ע ·

עין משפט נר מצוה

לו א טוש"ע א"ח סימן תרפז סעיף א:

לז ב מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה ח סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסב סעיף א:

לח ג מיי' פ"א מהלכות מקואות הלכה ו סמג עשין רמח:

לט ד מיי' פי"א מהל' פרה אדומה הלכה א סמג עשין רלג:

מ ה מיי' פ"ו מהלכות אסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיא ועשין רמג טור יד סימן קפג:

[נ"ל תניא]

[סנהדרין נג:]

[תוספתא שם]

[פרה סוף פי"ב]

לעיל ד.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מצי טבלה משום דכתיב כל: (ב) תום' ד"ה ולא טובלין וכו' דהזב והזבה וטמא מת טובלין כדרכן ביום הכפורים ר' יוסי אומר:

גליון הש"ס

תום' ד"ה ולא טובלין וכו' וגם צריך טבילה לאחריה. עי' חגיגה דף כג ע"א תוס' ד"ה עשאוהו: ד"ה באיד דאי לפני ההזאה היאך מותר לטבול ביוה"כ. עי' שבת דף קיא ע"א תוס' ד"ה לא ליד: [סנהדרין לג: ועי' תוס' שם ד"ה דכתיב ובתוס' מ"ק ח. ד"ה נפקא ותוס' זבחים קי. ד"ה וכתוס']